

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 1. ISSN 2307-2105.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.1.53>

УДК 339.56:339.5(477)

Т. Л. Макарова,

*к. е. н., доцент кафедри міжнародного менеджменту,
Державний торговельно-економічний університет України*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1599-0751>

ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТ ТОВАРІВ З УКРАЇНИ: ФАКТОРНИЙ ТА SWOT-АНАЛІЗ

T. Makarova,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of International
Management, State University of Trade and Economics*

THE IMPACT OF THE FULL-SCALE WAR ON UKRAINE'S MERCHANDISE EXPORTS: A FACTOR AND SWOT ANALYSIS

У статті здійснено комплексний аналіз динаміки, структурних зрушень та факторів трансформації експорту товарів з України у 2010–2024 роках з акцентом на період повномасштабної війни. На основі офіційних статистичних даних Державної служби статистики України проаналізовано основні етапи розвитку експортної діяльності, виявлено ключові тенденції зростання, спаду та адаптації зовнішньоторговельного сектору до кризових умов. Проведено факторний аналіз впливу війни на експорт товарів, який дозволив систематизувати інституційні, логістичні,

енергетичні, фінансово-валютні, безпекові, соціально-трудоі, екологічні та виробничо-структурні чинники трансформації експортних потоків у 2022–2024 роках.

Застосування SWOT-аналізу дало змогу визначити сильні та слабкі сторони експортної системи України, а також окреслити можливості та загрози її подальшого розвитку в умовах воєнної економіки та європейської інтеграції. Обґрунтовано, що, попри значні втрати виробничого та інфраструктурного потенціалу, український експорт демонструє високу адаптивність, зокрема завдяки переорієнтації на ринки ЄС, розвитку альтернативних логістичних маршрутів і зростанню ролі агропромислового комплексу. Результати дослідження мають практичне значення для формування державної експортної політики, стратегій післявоєнного відновлення та поглиблення інтеграції України у світові торговельні системи.

The article presents a comprehensive analysis of the dynamics, structural changes, and transformation factors of Ukraine's merchandise exports over the period 2010–2024, with a particular emphasis on the impact of the full-scale military invasion and the functioning of the economy under wartime conditions. Using official statistical data from the State Statistics Service of Ukraine, the study identifies the main stages of export development, including periods of pre-crisis growth, sharp decline caused by geopolitical shocks, partial recovery, and forced adaptation to extreme external constraints. Special attention is paid to the structural reorientation of export flows, changes in geographical directions of trade, and the growing role of the agricultural sector amid the decline of metallurgy and other capital-intensive industries.

The research applies a factor-based analytical framework to systematize the multidimensional impact of war on export performance. Institutional, logistical, energy-related, financial, security, social, environmental, and production-structural factors are examined in an integrated manner. The analysis

demonstrates that the blockade of Black Sea ports, destruction of industrial and transport infrastructure, energy supply disruptions, rising logistics costs, and heightened security risks have significantly limited export capacity. At the same time, institutional support measures, trade liberalization with the European Union, the introduction of customs simplifications, and the development of alternative logistics corridors through the Danube region and Central Europe have contributed to maintaining export activity.

A SWOT analysis is employed to identify the strengths and weaknesses of Ukraine's export system, as well as the key opportunities and threats shaping its future development. The findings indicate that despite substantial losses of production potential, Ukraine's export sector demonstrates a relatively high level of adaptability, flexibility, and resilience. Strong integration with the EU market, the competitiveness of agricultural products, the growing importance of small and medium-sized enterprises, and the formation of the "Made in Ukraine" brand constitute important strategic advantages. However, structural dependence on raw materials, high transportation costs, vulnerability of critical infrastructure, and labor shortages remain significant constraints.

The results of the study are of both scientific and practical relevance. From an academic perspective, the paper contributes to the literature on international trade under conditions of armed conflict by providing a comprehensive assessment of export transformation in a wartime economy. From a practical standpoint, the findings may be used in shaping export promotion policies, post-war recovery strategies, diversification of logistics routes, and further integration of Ukraine into European and global value chains.

Ключові слова: *експорт товарів, зовнішня торгівля України, воєнна економіка, логістичні коридори, європейська інтеграція, факторний аналіз, SWOT-аналіз, структурна трансформація.*

Keywords: *merchandise exports, foreign trade of Ukraine, wartime economy, logistics corridors, European integration, factor analysis, SWOT analysis, structural transformation.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах глобальної економічної нестабільності та повномасштабної військової агресії проти України експорт товарів виступає одним із ключових чинників забезпечення макроекономічної стабільності, валютних надходжень та фінансової спроможності держави. Руїнування виробничої, транспортної та енергетичної інфраструктури, блокада морських портів, зростання логістичних витрат і безпекові ризики суттєво ускладнили функціонування експортно орієнтованих секторів економіки. Водночас війна стала катализатором глибоких структурних змін, що зумовили переорієнтацію зовнішньоторговельних потоків, трансформацію логістичних маршрутів і посилення інтеграції України з ринком Європейського Союзу.

Наукова актуальність дослідження полягає у необхідності комплексного осмислення взаємодії економічних, інституційних та безпекових чинників, які формують нову модель експортної поведінки України в умовах воєнної економіки. Практичне значення роботи полягає у формуванні аналітичного підґрунтя для розроблення ефективної експортної політики, спрямованої на підвищення стійкості зовнішньоторговельного сектору, диверсифікацію ринків збуту та забезпечення післявоєнного економічного відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку експорту та зовнішньої торгівлі в умовах кризових потрясінь активно досліджується у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Теоретичні засади аналізу зовнішньоторговельних процесів та їх впливу на економічне зростання представлені у роботах П. Кругмана, М. Портера та Дж. Стігліца,

які акцентують увагу на ролі конкурентних переваг, інституційного середовища та глобальних ланцюгів доданої вартості.

Особливу увагу сучасні дослідження приділяють впливу воєнних конфліктів і геополітичних ризиків на міжнародну торгівлю. У звітах Світового банку, Міжнародного валютного фонду та Європейської комісії аналізуються наслідки війни для торговельних потоків України, логістичних систем і експортного потенціалу. Українські науковці — зокрема В. Геєць, Т. Мельник, О. Шнирков, І. Бураковський — досліджують структурні зрушення експорту, проблеми диверсифікації ринків та інтеграції України у європейський економічний простір.

Водночас, попри значну кількість публікацій, залишається недостатньо систематизованим аналіз сукупного впливу факторів повномасштабної війни на експорт товарів України із застосуванням інструментів факторного та SWOT-аналізу, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті. Метою статті є комплексний аналіз динаміки та трансформації експорту товарів з України у 2010–2024 роках, а також виявлення ключових чинників впливу повномасштабної війни на експортний сектор. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати основні тенденції розвитку експорту товарів України; ідентифікувати ключові фактори, що формують зміни зовнішньоторговельних потоків у воєнний період; оцінити сильні та слабкі сторони експортної системи, а також можливості й загрози її подальшого розвитку; обґрунтувати стратегічні напрями підвищення стійкості та конкурентоспроможності українського експорту в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експорт товарів є одним із ключових чинників економічного розвитку країни, джерелом валютних надходжень, інструментом підтримання макроекономічної стабільності та важливою складовою інтеграції національної економіки у світову систему

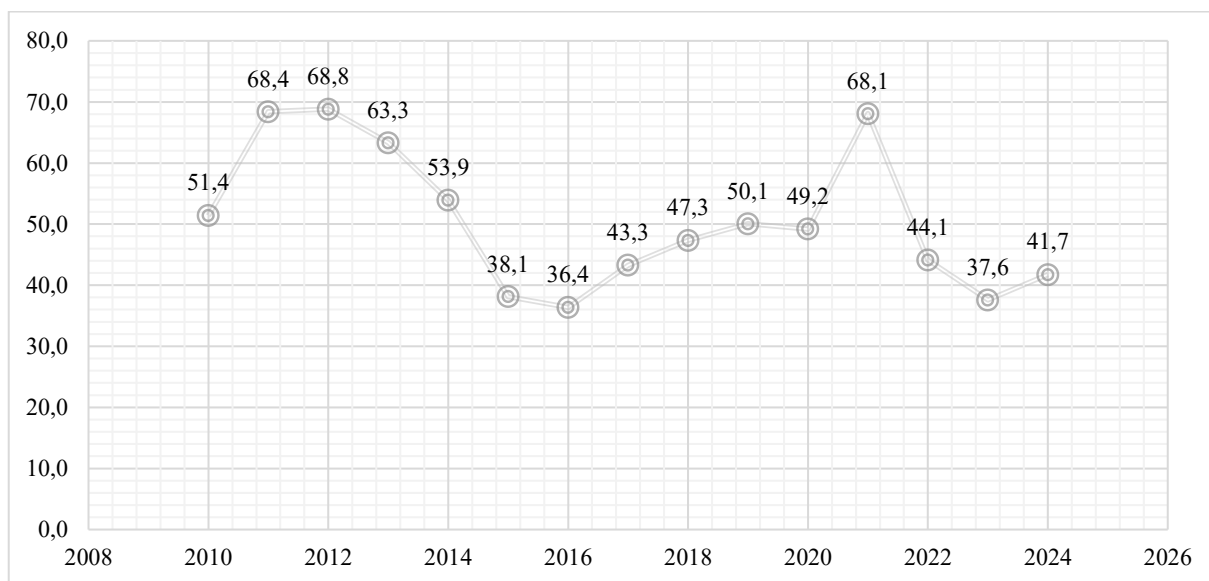
господарювання. Для України, як відкритої економіки з високою залежністю від зовнішніх ринків, експорт традиційно відіграє системоутворюючу роль, забезпечуючи значну частку валового внутрішнього продукту та формуючи фінансові можливості для соціально-економічного розвитку.

Протягом 2010–2024 років експорт товарів України зазнав істотних трансформацій, що відображають вплив глобальних економічних циклів, внутрішніх структурних дисбалансів та масштабних геополітичних потрясінь. Світова фінансово-економічна нестабільність, починаючи з 2014 року, анексія Автономної Республіки Крим, бойові дії на сході України, а з 2022 року — повномасштабна військова агресія Російської Федерації, суттєво змінили умови функціонування зовнішньоторговельного сектору. Руйнування виробничих потужностей, блокада морських портів, порушення логістичних ланцюгів та зростання безпекових ризиків стали ключовими обмеженнями для експортної діяльності [4-6].

Водночас кризові умови стимулювали процеси адаптації та структурної перебудови експорту. Українські підприємства були змушені оперативно переорієнтовувати зовнішньоторговельні потоки, диверсифікувати ринки збуту, шукати альтернативні логістичні маршрути та адаптувати продукцію до вимог нових торговельних партнерів, насамперед країн Європейського Союзу. Посилення інституційної підтримки експорту, лібералізація торговельного режиму з ЄС та розвиток альтернативних транспортних коридорів сформували нову конфігурацію зовнішньоекономічних зв'язків України [1-3].

У цих умовах особливої актуальності набуває комплексний науковий аналіз динаміки та факторів трансформації експорту товарів України в довгостроковій перспективі з урахуванням впливу воєнних, економічних та інституційних чинників. Дослідження зазначених процесів є важливим як з теоретичної точки зору — для поглиблення розуміння функціонування міжнародної торгівлі в умовах воєнної економіки, так і з практичної — для формування ефективної експортної політики, спрямованої на забезпечення

стійкого післявоєнного відновлення та посилення конкурентоспроможності України на світових ринках.

Рис. 1 . Обсяг експорту товарів з України, млрд дол. США

Джерело: Державна служба статистики України [12]

Обсяги експорту товарів з України у 2010–2024 роках характеризуються суттєвою нестабільністю, що зумовлена впливом як зовнішньоекономічних, так і внутрішніх соціально-політичних чинників. У досліджуваному періоді спостерігаються чітко виокремлені етапи зростання, спаду та часткового відновлення експортної активності.

У 2010–2012 роках експорт товарів демонстрував стійку позитивну динаміку, збільшившись з 51,4 млрд дол. США у 2010 році до 68,8 млрд дол. США у 2012 році. Таке зростання було зумовлене сприятливою кон'юктурою світових ринків, високим попитом на продукцію металургії та аграрного сектору, а також відносною макроекономічною стабільністю.

Починаючи з 2013 року спостерігається різке скорочення експортних обсягів, яке досягло найнижчого рівня у 2016 році — 36,4 млрд дол. США. Даний спад був наслідком загострення політичної та військової ситуації в Україні, анексії Автономної Республіки Крим, бойових дій на сході країни, втрати частини виробничого потенціалу та традиційних ринків збуту.

У 2017–2019 роках відбулося поступове відновлення експорту товарів до 50,1 млрд дол. США у 2019 році. Вказана тенденція пов'язана з переорієнтацією зовнішньої торгівлі на ринки Європейського Союзу, зростанням ролі агропромислового комплексу та частковою адаптацією національної економіки до нових умов функціонування.

У 2020 році зафіксовано незначне скорочення експорту до 49,2 млрд дол. США, що було зумовлено негативним впливом пандемії COVID-19, глобальними логістичними обмеженнями та зниженням ділової активності у світовій економіці. Водночас у 2021 році експорт товарів досяг максимального за весь досліджуваний період значення — 68,1 млрд дол. США, що пояснюється високими світовими цінами на сировинні товари та активізацією зовнішнього попиту.

Починаючи з 2022 року, обсяги експорту знову суттєво скоротилися внаслідок повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України. У 2023 році експорт зменшився до 37,6 млрд дол. США, що супроводжувалося блокуванням морських портів, руйнуванням інфраструктури та зростанням витрат на транспортування. У 2024 році спостерігається певне відновлення експортної діяльності до рівня 41,7 млрд дол. США, що свідчить про поступову адаптацію українських експортерів до нових логістичних маршрутів та умов ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Загалом динаміка експорту товарів України у 2010–2024 роках відображає високу чутливість національної економіки до геополітичних ризиків і глобальних економічних шоків, а також її здатність до структурної трансформації та адаптації в умовах кризових викликів.

Повномасштабна війна стала визначальним екзогенним шоком для експортного сектору України, зумовивши комплексні кількісні та якісні трансформації зовнішньоторговельних потоків. Сукупність чинників, що вплинули на експорт товарів у воєнний період, доцільно згрупувати за такими основними напрямками.

Військово-безпекові фактори. Активні бойові дії, тимчасова окупація окремих територій та руйнування виробничої інфраструктури призвели до втрати значної частини експортного потенціалу, особливо у металургії, машинобудуванні та хімічній промисловості. Постійні загрози ракетних обстрілів і атак на енергетичну та транспортну інфраструктуру підвищили операційні ризики для експортерів і зменшили стабільність виконання зовнішньоекономічних контрактів.

Логістично-транспортні обмеження. Блокада морських портів Чорного та Азовського морів у 2022 році суттєво обмежила доступ України до традиційних експортних маршрутів, що особливо негативно вплинуло на поставки масових сировинних товарів із низькою доданою вартістю. Переорієнтація експорту на залізничні, автомобільні та дунайські коридори супроводжувалася зростанням вартості перевезень, подовженням строків доставки та зниженням цінової конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках [11].

Виробничі та ресурсні фактори. Дефіцит енергоресурсів, пошкодження енергетичної інфраструктури, нестача робочої сили внаслідок мобілізації та міграції населення негативно позначилися на обсягах виробництва експортно орієнтованих підприємств. Крім того, обмежений доступ до імпортованих комплектуючих і сировини ускладнив функціонування виробничих ланцюгів та зменшив можливості диверсифікації експорту.

Інституційно-регуляторні чинники. Запровадження валютних обмежень, зміни у митному та податковому регулюванні, а також тимчасові заборони на експорт окремих товарів з метою забезпечення внутрішньої продовольчої та енергетичної безпеки мали неоднозначний вплив на експортну активність. Водночас дерегуляційні заходи та цифровізація митних процедур частково пом'якшили негативні наслідки війни для зовнішньої торгівлі.

Зовнішньоекономічні та геополітичні фактори. Надання Україні торговельних преференцій з боку Європейського Союзу та окремих країн-

партнерів, зокрема скасування мит і квот, сприяло географічній переорієнтації експорту на європейські ринки. Разом з тим висока волатильність світових цін, зміни глобального попиту та посилення конкуренції на окремих товарних ринках обмежували потенціал відновлення експортних надходжень.

Фінансово-економічні фактори. Девальвація національної валюти, інфляційний тиск та зростання вартості кредитних ресурсів впливали на цінову структуру експорту й фінансову стійкість підприємств. Обмежений доступ до страхування воєнних ризиків і експортного фінансування залишався суттєвим стримувальним чинником для виходу на нові ринки [7-10].

У сукупності зазначені фактори сформували нову модель функціонування експорту України, для якої характерні зниження ролі традиційних галузей, підвищення значущості агропродовольчого експорту та посилення регіональної переорієнтації на ринки Європейського Союзу. Це обумовлює необхідність активної державної політики, спрямованої на зниження логістичних і фінансових обмежень та стимулювання структурної модернізації експортного сектору.

SWOT-аналіз експорту України (табл. 1) дозволяє систематизувати ключові внутрішні та зовнішні чинники, що формують стратегічну траєкторію розвитку країни в умовах воєнної та структурної трансформації національної економіки. Поєднання структурних зрушень, інституційних реформ та змін у глобальній логістиці вимагає комплексної оцінки сильних і слабких сторін сектору, а також потенційних можливостей і загроз, що визначають конкурентоспроможність українського експорту на світових ринках.

Таблиця 1. SWOT-аналіз для експорту товарів з України під час війни

S — сильні сторони	W — слабкі сторони
висока частка конкурентоспроможної аграрної продукції, що має стабільний попит на світових ринках	критична залежність від морських портів, що робить експорт вразливим до блокад
поглиблення інтеграції з ЄС, включно з режимом «митного безвізу» та доступом до внутрішнього ринку ЄС	низька частка переробленої продукції та експортоорієнтоване сировинне виробництво
гнучкі логістичні рішення, зокрема розвиток альтернативних маршрутів (Дунай, залізничні коридори)	вразливість транспортної та енергетичної інфраструктури в умовах воєнних атак
високий рівень цифровізації митних процедур та торгівлі	висока вартість логістики порівняно з довоєнним періодом
гнучкість малого та середнього бізнесу, здатного швидко адаптувати виробництво	обмеженість обігового капіталу та доступних кредитних ресурсів
стратегічний бренд «Made in Ukraine», що набуває впізнаваності у Європі	дефіцит робочої сили, зумовлений міграцією, мобілізацією і демографічними втратами
О — можливості	Т — загрози
подальше розширення Дунайського коридору та збільшення пропускної спроможності портів Рені, Ізмаїл, Кілія	постійна загроза військових атак на критичну інфраструктуру та логістичні маршрути
використання «зеленої» трансформації ЄС для просування української низьковуглецевої та органічної продукції	політика ЄС щодо обмеження агроімпорту (тимчасові заборони, ліміти, протести фермерів)
індивідуальні квоти та торговельні преференції для українського АПК	нестабільність світових ринків, зокрема волатильність цін на зерно, метали та енергоресурси
інтеграція у виробничі ланцюги ЄС у рамках передвступної адаптації	посилення екологічних стандартів ЄС (СВАМ), що ускладнює доступ металургії та хімії до ринку
модернізація виробництва через релокацію підприємств	зростання вартості страхування вантажів і перевезень
нарощування експорту високотехнологічних секторів (ІТ, інженерні послуги, оборонні технології)	конкуренція з країнами Чорноморського та Балтійського регіону, які мають нижчі логістичні витрати
участь у глобальних програмах відновлення та післявоєнної реконструкції	

Джерело: розроблено автором

Сильні сторони зосереджені навколо природних, технологічних та інституційних переваг української економіки. Домінуюча частка аграрної продукції у структурі експорту забезпечує стабільний попит на міжнародних продовольчих ринках, особливо в періоди глобальної нестабільності. Інтеграція з Європейським Союзом формує доступ до найбільшого світового

ринку через режим «торговельної безвізовості» та гармонізацію стандартів. Гнучкі логістичні рішення, розвинені після блокади чорноморських портів, зміцнили адаптивність експортної системи, а стратегічне формування бренду «Made in Ukraine» підвищує довіру іноземних партнерів і підтримує міжнародну впізнаваність української продукції.

Ключові слабкості пов'язані зі структурною незбалансованістю та інфраструктурними обмеженнями. Критична залежність від морських портів проявилася під час повномасштабної війни, коли традиційні логістичні маршрути були паралізовані. Низька частка продукції з високою доданою вартістю обмежує цінову конкурентоспроможність. Вразливість інфраструктури залишається системною проблемою в умовах постійних атак на енергетичні та транспортні об'єкти. Висока собівартість логістики та енергоресурсів погіршує позиції українських експортерів відносно конкурентів.

Можливості концентруються навколо нових інфраструктурних коридорів та інституційних змін у глобальних ринках. Розширення Дунайського логістичного вузла створює альтернативу заблокованим чорноморським портам та формує довгострокову диверсифікацію транспортних потоків. Європейська «зелена трансформація» стимулює попит на українську біосировину, металургійну продукцію з низьким вуглецевим слідом та енергетичні компоненти. Індивідуальні квоти для українського агросектору в ЄС посилюють ринкову інтеграцію. Модернізація промисловості, зокрема перехід до глибшої переробки, відкриває шлях до зміцнення структури експорту.

Найвагоміші загрози походять із воєнного та геоекономічного середовища. Постійні військові атаки на інфраструктуру створюють високу невизначеність для виробництва та логістики. Політика ЄС щодо обмеження імпорту окремих видів аграрної продукції з України може формувати регуляторні бар'єри, що скорочують ринкову частку українських експортерів. Нестабільність світових ринків і загострення конкуренції в

регіональному просторі підвищують ризики втрати зовнішніх позицій, особливо в умовах цінової турбулентності.

Таким чином, SWOT-аналіз демонструє, що експортна система України перебуває на перетині глибоких структурних змін. Її стратегічна перевага - адаптивність, але ключова умова довгострокової стійкості полягає у модернізації виробництва, диверсифікації логістики та посиленні інтеграції з європейським ринком.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Проведене дослідження динаміки експорту товарів з України у 2010–2024 роках засвідчує його високу залежність від зовнішніх шоків, геополітичних чинників та внутрішніх структурних трансформацій. Упродовж аналізованого періоду експортна діяльність розвивалася нерівномірно, проходячи етапи зростання, глибокого спаду та часткової адаптації до кризових умов, що відображає загальну нестійкість національної економіки в умовах підвищеної турбулентності.

Встановлено, що повномасштабна війна стала системоутворюючим фактором трансформації експортного сектору України, вплинувши не лише на обсяги експорту, а й на його галузеву структуру, логістичну конфігурацію та інституційні засади функціонування. Факторний аналіз дозволив ідентифікувати комплекс взаємопов'язаних чинників — інституційних, логістичних, енергетичних, фінансово-валютних, безпекових, соціально-трудова, екологічних і виробничо-структурних, які формують нову модель зовнішньоторговельної поведінки України у 2022–2024 роках.

Результати SWOT-аналізу свідчать, що, попри значні втрати виробничого та інфраструктурного потенціалу, український експорт зберігає низку стратегічних переваг, зокрема конкурентоспроможний аграрний сектор, поглиблення інтеграції з Європейським Союзом, зростання інституційної спроможності та високу адаптивність малого й середнього бізнесу. Водночас критичними обмеженнями залишаються сировинна

спрямованість експорту, висока вартість логістики, вразливість енергетичної інфраструктури та дефіцит трудових ресурсів.

Обґрунтовано, що подальший розвиток експортного потенціалу України в умовах війни та післявоєнного відновлення потребує реалізації комплексної державної політики, спрямованої на диверсифікацію логістичних маршрутів, стимулювання глибшої переробки та зростання частки продукції з високою доданою вартістю, гармонізацію регуляторного середовища з нормами ЄС і підтримку інноваційних та високотехнологічних секторів. У цьому контексті стратегічною перевагою України виступає здатність експортної системи до структурної адаптації, що формує основу для довгострокової інтеграції у світові та європейські ринки.

Література

1. World Bank. Ukraine Economic Update: Export, Logistics, and Resilience. 2022. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 14.10.2025).
2. OECD. Trade Policy Implications of Russia's War against Ukraine. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернення: 14.10.2025).
3. IMF. Ukraine: Selected Issues. Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2023. URL: <https://www.imf.org> (дата звернення: 14.10.2025).
4. Герасименко О. М. Зовнішня торгівля України в умовах повномасштабної війни. Економічний аналіз, 2022, т. 32, № 3, с. 7-18.
5. Шнирков О. О. Трансформація зовнішньої торгівлі України в умовах воєнної економіки. Економіка України, 2022, № 9, с. 15-29.
6. Галуцьких А. О., Кошкарьова Л. В. Географічна переорієнтація експорту України в умовах війни. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право, 2022, № 3, с. 25-39.
7. Kraus S., Mensching H., Calabrò A., Cheng C. F., Filser M. Innovation and resilience of firms in times of geopolitical shocks. Journal of Business Research, 2023, Vol. 155, pp. 113-125.

8. Deloitte. Global Trade Outlook: Adapting Supply Chains to Geopolitical Shocks. 2023. URL: <https://www.deloitte.com> (дата звернення: 14.10.2025).
9. World Bank. Ukraine Trade Statistics Database. 2024. URL: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 14.10.2025).
10. OECD. Global Value Chains under Pressure. Paris : OECD Publishing, 2022. 214 p.
11. Кабінет Міністрів України. Про забезпечення функціонування експортної логістики в умовах воєнного стану. Постанова КМУ, 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 14.10.2025).
12. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України у 2010–2024 рр.: статистичний збірник. Київ : ДССУ, 2024.

References

1. World Bank (2022), “Ukraine economic update: export, logistics, and resilience”, [Online], available at: <https://www.worldbank.org> (Accessed 14 October 2025).
2. OECD (2024), *Trade Policy Implications of Russia’s War against Ukraine*, OECD Publishing, Paris, France, available at: <https://www.oecd.org> (Accessed 14 October 2025).
3. IMF (2023), *Ukraine: Selected Issues*, International Monetary Fund, Washington, D.C., USA, available at: <https://www.imf.org> (Accessed 14 October 2025).
4. Herasymenko, O.M. (2022), “Foreign trade of Ukraine under full-scale war”, *Ekonomichnyi analiz*, vol. 32, no. 3, pp. 7-18.
5. Shnyrkov, O.O. (2022), “Transformation of Ukraine’s foreign trade under wartime economy”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 9, pp. 15-29.
6. Halutskykh, A.O. and Koshkarova, L.V. (2022), “Geographical reorientation of Ukraine’s exports under war conditions”, *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, vol. 3, pp. 25-39.

7. Kraus, S. Mensching, H. Calabrò, A. Cheng, C.F. and Filser, M. (2023), “Innovation and resilience of firms in times of geopolitical shocks”, *Journal of Business Research*, vol. 155, pp. 113-125.
8. Deloitte (2023), “Global Trade Outlook: Adapting Supply Chains to Geopolitical Shocks”, available at: <https://www.deloitte.com> (Accessed 14 October 2025).
9. World Bank (2024), “Ukraine trade statistics database”, available at: <https://data.worldbank.org> (Accessed 14 October 2025).
10. OECD (2022), *Global Value Chains under Pressure*, OECD Publishing, Paris, France.
11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), “Resolution on ensuring export logistics functioning under martial law”, available at: <https://www.kmu.gov.ua> (Accessed 14 October 2025).
12. State Statistics Service of Ukraine (2024), *Zovnishnia torhivlia Ukrainy u 2010–2024 rr.: statystychnyj zbirnyk* [Foreign Trade of Ukraine in 2010-2024. Statistical Yearbook], Derzhstat, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2026 р.